

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Ірхи Сергія Володимировича "Підготовка коренів зубів до ортопедичного лікування з урахуванням обраної конструкції", представлену на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія до спеціалізованої вченої ради Д 44.601.01 при Вищому державному навчальному закладі України "Українська медична стоматологічна академія" МОЗ України

Актуальність теми

Дисертаційна робота Ірхи Сергія Володимировича, яка представлена до офіційного захисту, присвячена актуальному у теперішній час питанню, а саме підвищенню ефективності підготовки коренів зубів до ортопедичного лікування. Проблема максимального збереження зруйнованих зубів набуває також особливого практичного значення для профілактики деформацій зубних рядів і атрофії альвеолярних відростків. Крім того, збереження зруйнованих зубів дозволить уникнути їх видалення з витікаючими наслідками.

Практичний досвід багатьох спеціалістів довів можливість використання коренів зубів для зубного протезування незнімними конструкціями за умови проведення попередньої ретельної підготовки їх кореневих каналів. Запропоновано цілу низку способів медикаментозної обробки кореневих каналів та найбільш ефективні препарати для її здійснення, але не завжди отримувалися позитивні результати.

Тому, проведення подальших клініко-лабораторних досліджень щодо розробки раціональних способів підготовки зубів та їх коренів до ортопедичного лікування та удосконалення відомих є актуальним завданням сучасної стоматології.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація є окремим фрагментом комплексної науково-дослідної теми кафедри ортопедичної стоматології та ортодонції ПВНЗ «Київський медичний університет УАНМ» «Підвищення ефективності ортопедичного та ортодонтичного лікування хворих з дефектами зубів, зубних рядів, аномаліями та деформаціями зубощелепного апарату» (державний реєстраційний номер 0106U011147). Дисертант є безпосереднім виконавцем фрагмента зазначених досліджень.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Дисертаційна робота Ірхи С.В. є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним на сучасному методологічному рівні та достатньому клінічному матеріалі. Обґрунтованість наукових положень, висновків і практичних рекомендацій обумовлена значною кількістю вивчених наукових джерел, критичною оцінкою їх змісту та інтерпретацією, правильною методологічною побудовою роботи.

Для досягнення вказаної мети були поставлені наступні завдання:

1. Розробити простий, надійний, ефективний спосіб механічної і медикаментозної та стерилізаційної обробки кореневих каналів зубів.
2. Визначити ефективність застосування електрофульгурації для обробки кореневих каналів при хронічних формах апікального періодонтиту за даними мікробіологічних досліджень.
3. Провести механіко-математичне моделювання напружено-деформованого стану періодонта зуба із зруйнованою біфуркацією при проведенні ортопедичного лікування.
4. Розробити раціональний спосіб компенсації дефекту коронкової частини зуба при зруйнованій біфуркації.
5. Провести порівняльну оцінку ефективності запропонованих авторських способів підготовки зубів та їх коренів до зубного протезування з традиційними, простежити найближчі та віддалені результати.

У відповідності з поставленою метою та завданнями дослідження було обстежено та прийнято на лікування 143 пацієнта з дефектами зубів та зубних рядів у віці від 25 до 56 років, що звернулися на кафедру ортопедичної стоматології ПВНЗ «Київський медичний університет УАНМ». З них жінок – 79 чол. (середній вік – $38,0 \pm 8,7$ років), чоловіків – 64 чол. (середній вік – $40,0 \pm 9,0$ років). Попереднє обстеження показало на необхідність проведення у них підготовки коренів зубів до зубного протезування з виготовленням ортопедичних конструкцій. Обстежені були розподілені на дві вікові групи, згідно класифікації ВООЗ. Молодого віку прийнято 106 осіб (з них 40 – чоловічої, 66 – жіночої статі), середнього віку – 37 пацієнтів (24 – чоловічої та 13 – жіночої статі відповідно)

Використані методи дослідження сучасні, інформативні, адекватні поставленим завданням дисертаційної роботи. Вірогідність отриманих у дослідженні результатів переконливо доведена статистичною обробкою.

Наукова новизна і практичне значення отриманих результатів проведених досліджень

Наукова новизна заключена у вивченні мікробіологічного складу вмісту корневих каналів зубів після застосування електрофульгурації, що супроводжується виділенням озону у вигляді іскрових розрядів.

Вперше доведено виражену антимікробну дію електрохірургічної обробки корневих каналів зубів з хронічними формами апікальних періодонтитів за рахунок озонуючого ефекту.

Вперше розроблені авторські способи збереження зубів при хронічному гранулематозному періодонтиті та зруйнованій біфуркації з використанням електрофульгурації.

Отримано подальший розвиток питання стосовно доопрацювання методологічного підходу до виготовлення штифтових конструкцій з урахуванням ступеня нахилу коренів зуба після їх сепарації для збереження та подальшого зубного протезування на основі проведеного механіко-математичного моделювання напружено-деформованого стану періодонта.

Практичне значення полягає у тому, що проведені клінічні та мікробіологічні дослідження дозволили підвищити ефективність підготовки коренів зубів до ортопедичного лікування.

Розроблено спосіб компенсації дефекту коронки зуба при зруйнованій біфуркації, що включає видалення пошкоджених тканин зуба, виготовлення і встановлення ортопедичної конструкції, який відрізняється тим, що після некротомії пошкоджених тканин зуба проводять роз'єднання коренів, електрофульгураційну обробку м'яких патологічно змінених тканин навколо біфуркації, ендодонтичну підготовку корневих каналів, виготовляють і встановлюють куксові вкладки.

Практичне значення визначається можливістю якісного проведення підготовки корневих каналів зубів до ортопедичного лікування. Доступність та простота використання дозволяє рекомендувати розроблений спосіб для широкого застосування в стоматологічній практиці.

Використання запропонованого способу дозволяє також підвищити ефективність підготовки коренів зубів до проведення ортопедичного лікування пацієнтів з повним або частковим дефектом коронкової частини девіталізованих зубів.

Результати дисертаційних досліджень впроваджені у практичну діяльність та у програму навчального процесу профільних кафедр вищих медичних навчальних закладів України.

Оцінка змісту роботи та зауваження щодо оформлення

Дисертаційна робота Ірхи С.В. на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук надрукована на 168 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстрована 15 таблицями і 36 рисунками. Складається з вступу, огляду літератури, розділу «Об'єкти, матеріали та методики дослідження», трьох розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій і додатків. Список використаних літературних джерел містить 219 найменувань, із них – 169 кирилицею, 50 – латиницею.

Вступ викладений на 6 сторінках, у якому автором обґрунтована доцільність та актуальність теми дисертаційної роботи на підставі аналітичного огляду сучасної наукової літератури, визначені мета та завдання дослідження, описана новизна отриманих результатів, їх теоретичне та практичне значення, особистий внесок здобувача, а також інформація про апробацію й публікації по роботі.

Зауваження до вступу немає.

Розділ 1 «Огляд літератури» носить аналітичний характер та складається із 4 підрозділів. У розділі проаналізовано дані літератури стосовно поширеності захворювань тканин періодонта та основні принципи їх лікування. Проведений детальний аналіз пломбувальних матеріалів для obturaції корневих каналів та використання коренів зубів при протезуванні штифтовими конструкціями.

Розділ завершує висновок, в якому зазначено, що з розвитком сучасних стоматологічних технологій і матеріалів підвищується рівень якості стоматологічної допомоги. Це стосується і проблеми підготовки коренів зубів до ортопедичного лікування.

Розділ займає 26 сторінок тексту, в цілому, не перебільшує 20% від обсягу усієї роботи, що відповідає вимогам до оглядової частини дисертації. Розділ написано послідовно з детальним аналізом в достатньому обсязі літературних джерел і наукових публікацій останніх років.

Зауваження:

- на наш погляд, є зайвим часті посилання на опис патентів розроблених авторами, доцільно вказувати посилання на список використаної літератури.

Розділ 2 «Об'єкти, матеріали та методики дослідження» викладений на 29 сторінках, має 7 підрозділів, ілюстрований 11 рисунками і 5 таблицями. У цьому розділі наведена загальна характеристика застосованих мікробіологічних, клінічних та статистичних методів дослідження. Також,

приведено характеристику обстежених пацієнтів, їх розподіл за групами залежно від проведення згідно класифікацією ВООЗ та залежно від обсягу здійснюваних лікувальних заходів виділяли дві групи спостережень: основна група (I п/гр. і II п/гр.) і група порівняння.

В підрозділі 2.2 представлено мікробіологічні дослідження з метою ідентифікації мікрофлори. Підрозділ 2.3 присвячений механіко-математичному моделюванню напружено-деформованого стану періодонта першого моляра нижньої щелепи зі зруйнованою біфуркацією. В наступному підрозділі описаний спосіб лікування одно- та багатокорневих зубів із зруйнованою біфуркацією при хронічних формах періодонтитів з використанням електрофульгурації. Підрозділ 2.5 присвячений рентгенологічним методам дослідження фрагментів щелепних кісток. Методика відновлення коронкової частини зуба куксовими штифтовими конструкціями описані в підрозділі 2.6.

До зауважень по розділу можна було б віднести наступне:

- у розділі 2.5. «Рентгенологічні дослідження фрагментів щелепних кісток» представлені етапи обстеження хворих, електрохірургічної обробки та ендодонтичного втручання, а опис рентгенологічних досліджень представлений у кінці підрозділу.

- в тексті розділу зустрічається дублювання матеріалу (наприклад, дані щодо розподілу хворих).

Розділ 3 «Результати мікробіологічних досліджень пацієнтів з хронічними формами періодонтитів» представлений на 23 сторінках. Розділ не має підрозділів та ілюстрований 3 рисунками і 4 таблицями. У розділі представлені дані мікробіологічних досліджень. Мікроорганізми, виділені з корневих каналів зубів до електрохірургічної обробки, розрізнялися за видовим складом. Кількість виділених колонійутворюючих одиниць (КУО) бактерій у всіх випадках була мінімальною та складала від 2 КУО до 10 КУО на одну чашку з щільним середовищем. Середовища накопичення при посівах не використовувалися. Доведено, що після

електрохірургічної обробки ріст мікрофлори не спостерігався. Всі посіви виявилися стерильними.

Також дисертантом визначено антибіотикорезистентність виділених мікроорганізмів. Так, більшу стійкість мікроорганізми проявили до таких антимікробних засобів: амоксицилін, макроліди, пеніциліни, ципрофлоксацин та хлорамфенікол; а чутливість до ампіциліну, ванкоміцину, іміпенему, карбапенемів, лінезоліду, лінкоміцину, ріфампіцину, фосфоміцину та цефалоспоринів в залежності від мікроорганізму.

Всі 11 штамів виду *Streptococcus mitis* виявилися чутливими до наступних антибіотиків: цефалоспоринів I, II, III та IV поколінь, карбапенемів: меропенему та іміпенему; лінезоліду, ванкоміцину та ріфампіцину. Помірно стійкими та резистентними до макролідів (гентаміцину, амікацину) виявилися.

Всі виділені штами *Enterococcus faecalis* виявляли чутливість до таких антибіотиків, як: лінезолід, ванкоміцин, амоксицилін, ампіцилін, іміпенем та були резистентні та помірно чутливі до: цефалоспоринів, макролідів, лінкоміцину, пеніциліну, ріфампіцину, фосфоміцину, ципрофлоксацину, азітроміцину та стрептоміцину. Виділені штами *Enterococcus casseliflavus* виявляли чутливість до більшої кількості випробуваних антибіотиків, але в 25% випадків (1 штама із чотирьох) були резистентними до: цефалоспоринів, макролідів, ципрофлоксацину, азітроміцину та всі 4 штами були резистентними до стрептоміцину.

Розділ завершується висновком, що використання різноманітних антибактеріальних і антисептичних засобів, які сприяють усуненню стійкої бактеріальної інфекції в корневих каналах зубів і в періапикальній їх частині не завжди дозволяє досягти бажаних успіхів при ендодонтичному лікуванні хронічних форм апікального періодонтиту, знижуючи тим самим його ефективність. Розділ завершується переліком друкованих праць за участю дисертанта, написаний логічно.

Зауваження:

- матеріал на початку розділу носять оглядовий характер, доцільно внести ці дані до огляду літератури.

- бажано було б представити розширений висновок щодо результатів мікробіологічних досліджень.

Розділ 4 «Механіко-математичне моделювання напружено-деформованого стану періодонта зуба із зруйнованою біфуркацією після ортопедичного лікування» викладений на 15 сторінках, ілюстрований 4 рисунком, 2 таблицями та складається з 3 підрозділів.

В підрозділі 4.1 описані складові зусилля та механічні напруження тканин періодонта під час жування. Доведено, що в процесі жування в тканинах періодонта виникають механічні напруження, які змінюються за напрямом та величиною.

У підрозділі 4.2 автор проводить експериментально-теоретичні розрахунки розподілу напружень в періодонті при різних морфологічних станах багатокорневих зубів після гемісекції.

У наступному підрозділі дисертант, висвітлює дані, що отримані на основі математичної моделі, які дозволили визначити найбільш типові клінічні реакції на характер навантаження, що можуть сприяти активній деструкції тканин зубів, після гемісекції, та їх протезування.

Розділ завершується розширеним підсумком, в якому визначені основні отримані результати, та переліком друкованих праць за участю дисертанта, в яких висвітлено результати наукових досліджень представлених у цьому розділі.

Розділ представлений на високому рівні, зауважень до розділу немає.

Розділ 5 «Результати клініко-рентгенологічних досліджень» викладений на 25 сторінках достатньо переконливо, послідовно та обґрунтовано. Розділ побудований за традиційною схемою, в якому лаконічно висвітлені результати дослідження, отримані при виконанні дисертації згідно до поставлених завдань.

Отримані дисертантом віддалені клініко-рентгенологічні данні показали нормалізацію функцій тканин пародонта фрагментів зубів після зубозберігаючих операцій в тих випадках, коли протезування здійснювалося з урахуванням теоретично обґрунтованих методів розрахунку резервних сил залишкового пародонту при реставрації дефектів зубних рядів.

Проведено оцінку і аналіз отриманих клінічних та рентгенологічних результатів дослідження, які базуються на запропонованих автором методиках.

Розділ добре ілюстрований рисунками етапів клінічного обстеження та лікування пацієнтів. Також у розділі наведені витяги з медичних карт обстежених хворих.

Загалом розділ справляє позитивне враження. Зауважень до розділу немає.

Розділ «Аналіз та узагальнення отриманих результатів» викладений на 9 сторінках достатньо переконливо, послідовно та обґрунтовано. Розділ побудований за традиційною схемою, в якому лаконічно висвітлені результати дослідження, отримані при виконанні дисертації згідно до поставлених завдань, а також підведені підсумки роботи з усіх питань, які вивчалися. Проведено оцінку і аналіз отриманих рентгенологічних та клінічних результатів дослідження, які базуються на запропонованих автором методиках.

Основні наукові положення відображені у 5 **висновках**, які логічно випливають з результатів дослідження та повною мірою відповідають сформульованим завданням та мають теоретичне та практичне значення.

Практичні рекомендації відбивають отримані результати та мають чітку практичну спрямованість, а також дозволяють широко використовувати результати роботи в практичній стоматології.

Зміст та обсяг автореферату відповідає основним положенням дисертації.

Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 13 наукових працях, з них 4 статті у фахових виданнях України, 1 стаття – закордонна, 6 тез у збірниках наукових праць та матеріалах конференцій, отримано 2 деклараційні патенти України на корисні моделі.

Незважаючи на виявлені незначні недоліки, принципових зауважень щодо оформлення, подання матеріалу в дисертації та суті викладених результатів немає.

В порядку дискусії виникло декілька запитань:

1. На початку описана Вами методика передбачає одноетапне лікування хронічних періодонтитів, в кінці дисертації представлена багатоетапна, яка методика використана Вами?
2. Чому проводили мікробіологічне дослідження без урахування клінічних форм періодонтитів?
3. Чи можна використовувати запропоновану Вами методику, під час лікування коренів зубів із сильно викривленими або непрохідними каналами, та які конструктивні особливості кукових вкладок у таких випадках?
4. Чи є принципові відмінності у моделюванні кукових вкладок у бічній та фронтальній ділянках?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Ірхи Сергія Володимировича за темою «Підготовка коренів зубів до ортопедичного лікування з урахуванням обраної конструкції», яка представлена на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія, є актуальним, завершеним та самостійним дослідженням, яке присвячене вирішенню актуального науково-практичного завдання ортопедичної стоматології - підвищення ефективності підготовки коренів зубів до ортопедичного лікування шляхом розробки раціональних способів її проведення з урахуванням нозологічних форм хронічних апікальних періодонтитів.

Дисертаційна робота за своєю актуальністю, науковою новизною, результатами дослідження, теоретичним та практичним значенням цілком відповідає пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015 і №1159 від 30.12.2015р.), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри ортопедичної
стоматології з імплантологією
ВДНЗУ «Українська медична
стоматологічна академія»,
доктор медичних наук, професор


В.М. Дворник



ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів
З. Г. Бойко

